

tationem minimè patitur canonum disciplina. Canon 33. editus ab Eugenio II. sæculo Ecclesiæ nono intelligendus est iuxta disciplinam illius ætatis. Nimirum ex lege Lotharii Imperatoris, quæ extat in lege 8. lib. 2. tit. 18. legum Longobardarum obtinebat, ut, qui bona conferebant locis Deo dicatis, possent sibi eorundem bonorum usumfructum, & ordinationem reservare. Cur non hac in significatione Eugenius constructorem monasterii, aut oratorii potuisset dominum appellare, quando usufructuarius loco domini intelligitur, argumento l. 4. ff. de usufr. & quemadm. Adde, ibi domini nomen pro jurepatronatus, seu pro jure præsentandi commodè fuisse usurpatum, quemadmodum canonis ejusdem contextus apertè demonstrat. Canon 34. nullum negotium facesset, si ad integram Gregorii Magni Epistolam exigatur. Eraxerat Cassiodorus Castellionense, seu Vivariense Monasterium: huic successione temporum aliud subjectum fuerat ex voluntate fundatorum, ita ut unum monasterium alteri subesset. Quidam laici homines nullam à fundatoribus causam habentes unum ab altero sejungere meditabantur. Rescripsit in ea causa Gregorius, *rationis ordinem non pati, ut monasterium ipsum & maxime contra voluntatem fundatorum, ab eorum (id est monachorum monasterii principalis) dispositione ad arbitrium suum, præsertim laica persona, subducatur.* Quæ sanè ita perspicuè exposita nihil amplius habent cum proposita disputatione commune.

Cæterum cum memorata beneficiorum proprietas, ac conditio ex voluntate Ecclesiæ erigentis, aliquando etiam ex voluntate fundatoris dimanet, contingere quandoque potest, ut iuxta interveniente causa Ecclesiæ auctoritate probata, atque ubi fundatorum, aut eorum, qui fundatorum jure censentur, intersit, *istorum accedente consensu, beneficium*

extinguatur. Quid enim, si ex gr. certum beneficium supprimi, aut alteri per suppressionem uniri, aut in alteram formam transferri publica Ecclesiæ utilitas postulet, quemadmodum illa esset, quæ Clericorum seminaria erigenda ex beneficiariorum reddituum collatione suadet, aut alia similis? Sunt istæ causæ publicis definitionibus comprobata, cap. 8. de constitution. Generaliter autem tempore circumscripta esse videntur beneficia, quæ Clericis conferuntur in illis Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, in quibus non est determinatus numerus præbendarum, quarum propterea modò plures, modò pauciores pro arbitrio Episcopi, vel Capituli demonstrantur, argumento cap. 25. de præbendis, cap. 9. de constitution., & cap. ult. de concess. præb. in 6. In istis enim Ecclesiis, quæ *receptitia* nuncupantur, propterea quod tot recipiantur in illas Clerici, quot alli possint iuxta adauctas, vel imminutas obventiones ex prudenti Episcopi, vel Capituli arbitrio, censentur beneficia non universa quidem, sed singula adeo personæ Clerici adhaerentia, ut cum ipsa beneficiarii persona quodammodò intereant; unde, mortuo Clerico beneficiario, non propriè vacare, sed cessare beneficium dicitur. Item tempore circumscripti erant personatus illi, qui olim vigeabant apud Hispanos, nimirum ita erecti, ut certæ personæ in illis instituendæ designarentur à fundatoribus, putà ex familia eorundem fundatorum usque ad tertiam, vel quarta generationem, quæ beneficio potirentur, & quibus defunctis, ad Collegium tandem, vel Monasterium, vel Xenodochium bona beneficii devolverentur; ac dicebantur Personatus, quia bona directo concedebantur Collegiis, Monasteriis, vel Xenodochiis, reservato tamen quodam temporario jure gratia certarum personarum.

CAPUT IV.

De Beneficiis non scindendis.

Huc referendus est titulus 12. libri 3.

Postquam à communione bonorum Clerici recesserunt, novamque formam beneficia sumpsere, juxta ea, quæ diximus, emersit alia beneficiorum proprietas, qua fit, ut scindi inter plures nequeant, sed integra singulis Clericis concedantur. Non heic sermonem instituto de reali, uti vocant, divisione, qua ex uno duo beneficia perpetuò fiant; de hac enim inferius commodior erit disserendi locus: loquor de divisione personalis, qua fiat, ut uno remanente beneficio, duo ipsius in solidum possessores evadant. Ne id facilè admittatur, suadet ipsa voluntas illorum, qui beneficia erexerunt, sive Episcopi illi sint in comitiis Clericorum, tribuentes inter Clericos officia, & peculia aliàs universis communia, sive singulares fundatores, qui uni Clerico certum officium, certamque bonorum administrationem committi in ipso foundationis actu decreverunt. Ipsæ etiam generales canonum constitutiones istud ipsum confirmarunt, adeo ut in decretalibus Gregorii IX. titulus in hanc rem expressus habeatur, *ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.* Scio, nonnullos ex Interpretibus uti ad id demonstrandum doctrina Hieronymi in can. 41. caus. 7. quæst. 1. agentis: *In apibus princeps unus est, grues unam sequuntur, Imperator unus, Judex unus in Provincia... singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur.* Mihi non placet adeo remota demonstratio, quando novi, non hunc fuisse Hieronymi scopum, neque ac propterea in hoc fragmento Hieronymi mentem. Docebat sanctus vir Rusticum Monachum, qui

solitudinem professus olim, deinde huc illuc sine lege, sine Magistro discurrens, voluntati suæ liberè indulgebat. Eum admonebat, ut certo duci regendum se traderet, propterea quod vagæ cujusdam vitæ ratio non nisi detrimentum esset allatura. Huc pertinent commemorata verba, quasi diceretur, vel ipsas volucres suum habere ducem, exercitum suum habere Imperatorem, Provinciam Judicem, diocesium Episcopum, Presbyteros Archipresbyterum, Diaconos Archidiaconum, & universum ordinem Ecclesiasticum suos Rectores, quæ sanè observationes nihil habent cum re proposita commune. Potius commemoro statutum Turonensis Concilii in cap. 8. de præbendis, ubi non tam decretum est beneficia scindi non posse, quam reddita subtilis quidem, sed exacta edendæ constitutionis ratio. Ajunt Turonenses Patres: *Majoribus Ecclesiæ beneficiis in sua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minorum Clericorum Præbenda patiantur septionem. Ideoque sicut in magnis, ita quoque in minimis &c.* Integra perdurabat etiam temporibus illius Concilii disciplina vetusta, juxta quam majores Ecclesiæ dignitates, veluti Episcopales, & Episcopalibus majores, fortè enim minores quidem Episcopalibus, at in conspectu præbendarum inferiorum adhuc majores, quales erant Archipresbyteratus, Archidiaconatus, & similes, indivisæ manebant. Tantum abusus irrepsit in præbendis inferioribus, quas passim Clerici dividendas curabant, ut plures ad clericalem cœtum facilem sibi viam aperirent. Rectè Turonenses Antistites adnotaverunt, probari abusum non posse: cum enim eadem

esset dignitatum majorum, ac minorum officiorum ratio, eademque causa in tributione peculii Ecclesiastici olim facta, inconueniens erat, dividere præbendas inferiores, & sic turbare res jam optimè constitutas, quando de præbendis majoribus dividendis nemo eousque cogitauerat. Ad hanc Concilii Turonensis sanctionem respexit Innocentius III. in cap. 20., juncto etiam 21. de præbendis, eandemque expressis verbis ratam habuit, ac confirmavit. His minimè obstat Bonifacii VIII. rescriptum in cap. 27. de præbend. in 6., ubi mentio fit Ecclesiarum, in quibus duplicis generis præbendæ essent, nimirum & *integræ*, & *dimidiæ*: etenim quæ *dimidiæ* præbendæ dicuntur, non emerant ex divisione præbendæ faciendæ inter plures beneficiarios, sed potius tales appellabantur, quia redditus illarum non nisi dimidium redditus ferebant in conspectu, & comparatione illarum, quæ *integræ* dicebantur. Adde his, fortè Bonifacium respexisse ad disciplinam illius ætatis, juxta quam imminuti fuere redditus plurium præbendarum, ut inde converteretur, quod detrahebatur, in distributiones quotidianas; unde præbendæ illæ, à quibus certa portio detracta fuerat, *dimidiæ*, cæteræ, à quibus nihil detractum erat, *integræ*, vocabantur, quin inde fiat, ut beneficia scinderentur.

Pertinent hæc ad regulam generalem firmandam, cui tamen adjiciendæ sunt probabiles exceptiones. Non equeidem exceptionem dico inveniri, aut in ea specie, qua beneficii titulus uni Clerico concedatur, reservata pensione alterius Clerici gratia; aut in ea specie, qua Clerico beneficiario coadjutor datur cum jure futuræ successionis; neutro enim in casu beneficium patitur divisionem. Non in specie constitutæ pensionis gratia alterius; quamquam enim pensionarii Clerici ex recentioribus constitutionibus in multis quodammodo beneficiariorum jure censeantur, propriè tamen beneficiarii non sunt. Et reverà pensionarius certam tantummodo percipit quan-

titatem à beneficiario præstandam, nullam tamen contrahit vel in ipsis bonis, & juribus beneficiariis administrationis communionem, nec insuper ulla fert beneficii onera; nec magis cum beneficiario dicitur dividere beneficium, quam dicatur juxta juris Romani principia dividere hereditatem, qui simplex legatarius est, non coheres. Idipsum observo in altera specie designati coadjutoris, ut potè qui nullam quoque communionem cum beneficiario contrahit, & licèt eundem adjuvet veluti Vicarius inferendis officii oneribus, nullum tamen refert ex beneficiariis redditibus emolumentum. Aliis in causis collocandæ sunt exceptiones memoratæ regulæ; nimirum tum locus esse poterit scissioni beneficiorum, cum publica, & gravis Ecclesiæ utilitas id exposcat; quemadmodum contingit, vel ubi ita regimini populorum consulendorum sit, vel ubi bonum pacis ita suadeat, vel ubi religio, & fides inde carperet incrementum; quod cum aliquando obtinuerit in majoribus dignitatibus, etiam Episcopalibus, facilius obtinere etiam potuit in beneficiis minoribus; quando exemplo majorum minora beneficia indivisa esse statutum est, dicto cap. 8. de præb.

Ut regimini populorum consuleretur, scimus aliquando duos Episcopos in una eademque Civitate fuisse designatos, videlicèt cum unam eandemque urbem incolerent diversarum gentium homines, iidemque diversis moribus utentes. Exemplum hujus generis suppeditat Ecclesiastica Geographia, ex qua constat, in una Rhodiensi Civitate duos Episcopos extitisse, quorum unus Rhodiensis, Colossensis alter, derivato nomine ex celebri illius Urbis Colosso, appellabatur. Eam Urbem tunc incolebant diversæ nationes, qua Græci, qua Latini, utentes diversis moribus, & ritibus, quibus opportunum fuerat duos Antistites præficere. Aliud tamen decimotertio sæculo placuit Innocentio III. in Concilio generali Lateranensi, in quo decretum est, ut

in

in simili specie non duo constituerentur Episcopi divisa æquè principaliter administratione, sed Episcopus unus tantum constitutus Vicarium sibi seligeret pro arbitrio instituendum, vel destituendum, cujus opera uteretur, cap. 14. de offic. judic. ordin. Decretum istud adeo generale Interpretibus visum est, ut abierit in disciplinam communem, & passim traditum receptumque fuerit inde, ne realiter quidem beneficiorum divisioni occasionem sufficientem præberi ex multiplicatione populi utut diversis ex gentibus collecti, & diversis ritibus utentis. Ita receptum esse non inficior, imò & passim ita judicari solere apud ecclesiasticos judices: at quoties tota quæstio exigenda esset ad intimam Innocentii, & Lateranensis Concilii mentem, non defuerunt, qui rectè observaverunt, eam sanctionem fuisse singularem, & temporum adjunctis accommodatam. Capta fuerat initio sæculi decimotertii à Latinis Urbs Constantinopolitana vi armorum, & cum eadem Urbe nonnullæ etiam finitimæ à potestate, & Imperio Græcorum ereptæ; unde passim in Græcorum urbibus Latini numero plurimi in exercitu, in præsiidiis causa militiæ & tuendi novi imperii, merebant, præter alios, qui commercii, aliave simili causa eò confluerant. Latini iidem Latinos Episcopos in iis Provinciis constituendos esse duxerunt, atque inter cæteros Thomam Maurocenum Venetum Constantinopolitanæ Ecclesiæ præfecerunt. Nemo non intelligit, parum gratam esse potuisse Græcis hanc disciplinam, qui inter cætera allegabant, se non regi facile posse à Latino Antistite, qui Græcos mores, & ritus penè ignorabat, à quibus moribus, & ritibus Græci iidem se nolle recedere profitebantur. Hinc & ipsi suos Episcopos sibi elegerunt, inter cæteros Michaëlem quemdam Saurianum Constantinopolitano Patriarchatu donarunt. Deducta fuit causa ad Concilium Lateranense Innocentii III., & quamquam aliàs opportunum videri potuisset, duos Epis-

copos duabus nationibus, moribus, ritibus, & linguis diversis utentibus præfici, nihilominus pensatis, libratisque singulis rerum, locorum, ac temporum adjunctis, salubrius visum est, mandare, ut unus tantum, Latinus nimirum, Episcopus singulis in Civitatibus constitueretur, qui Latino ritu Ecclesiam regeret, constituto Vicario Græcorum gratia, qui Græcos ipsos regeret juxta mores, & disciplinam illorum, interea tamen omnino ab Episcopo Latino penderet. Et quidem id erat secundæ Latinorum fortunæ accommodatum, & tuendo adeptio imperio maximè opportunum, quod prævalebat bono dividendæ Episcopalis sollicitudinis, dummodò hoc Vicariorum designatione curaretur. Reverà fingamus, duos in Græcis urbibus, ac præsertim in Urbe Constantinopolitana designatos fuisse Episcopos, Latinum Latinis, Græcum Græcis præfectum. Fuissent isti juxta phrasim Innocentii *duo capita, quasi monstrum*, seu, quod idem est, dubitari potuisset de Græco Antistite, aut Patriarcha, ne Græcorum sibi subjectorum animos adversus Latinos jam vehementer, & acerrimè concitatos magis, magisque inflammaret, aut saltem foveret seditiones in perniciem Latini imperii, ad cujus adeptionem multum vigiliarum, & laboris, & industriæ urgentibus ipsis Pontificibus Maximis impensum fuerat. Adde his, duos Constantinopolitanos Patriarchas in eadem urbe degentes facile de prærogativa, ac de præ eminentia contentionem fuisse habituros; & quando Græci objecissent adversus Latinos, Patriarcham Græcum pari cum Latino dignitate fulgere, atque inter eos, qui patri dignitate fulgent, antiquiorem juniori præferri, ut inde concluderent, Græcum Patriarcham Latino præferri oportere, nescio, quid Latini fuissent responsuri. Num fortè dixissent, mutatas esse imperii vices, & Græcorum Imperio translato ad Latinos, Latinorum Antistitem jura potiora esse debuisse? At Græci replicavissent, ex mutatione ci-

C2

vi-

vilis imperii, nihil proponi posse, quod spectaret Cathedralium Pontificalium dignitates, exemplo etiam exhibito Romanæ Sedis, quæ etiam post translatum Romanum Imperium ad Græcos jure semper obtinuit supra Græcas Ecclesias Principatum, nova Romæ, qualis erat Urbs Constantinopolitana, veteri Romæ in sacro regimine perpetuo supposita. Itaque hoc prævidentes Lateranenses Antistites sub Innocencio III. satius consulendum censuerunt publicis utilitatibus, si duos Episcopos in Græcis urbibus creari prohiberent, utut gravis causa illorum designandorum esse aliam potuisset, permisa tantum constitutione Vicariorum, qui cum ab Episcopis Latinis omnino penderent, tum omnem seditionibus aditum præcluderent.

Publicæ etiam in Ecclesiis curandæ pacis causa aliquando contigit, ut duo Episcopi in una diœcesi consisterent, quemadmodum liquet ex cap. 1. de Parochiis; quod depromptum est ex codice Africanæ Ecclesiæ, can. 118., seu 119. apud Beveregium. Singularia multa in Africana Ecclesia sæculo quinto recepta sunt, ut Donatistæ multas turbas, seditionesque tunc concitantes reverterentur ad unitatem. Episcopi erant numero plures, qui à Catholica fide non tam ipsi recesserant, quam partem populi avocaverant, & Donatistarum erroribus inquinaverant. En divisas propterea Diœceses, ubi pars populi Donatistarum impietati serviebat sub Episcopo pariter Donatista, pars doctrinæ Catholicæ adhærebat sub Episcopo Catholico. Agebatur de Donatistis ad concordiam revocandis. Quod difficultatem ingerere poterat, spectabat Episcopalem honorem, à quo admodum ægrè passi fuissent se decidere conversi Donatistæ Episcopi, quibus etiam nonnihil indulgere opportunum erat, ut indulgentia alleciti partem illam populi, quam ad hæreticos traxerant, alacrius ad fidem reducerent. Hinc eaverunt Africani Patres, ut in una, eademque Diœcesi permitteretur duos Episco-

pos esse, nimirum Catholicum in vicem Donatistæ à Catholicis ipsis suffectum, quem remove ab adepta dignitate non decebat, & qui gregi suo præesse pergeret, nec non Donatistam unà cum populi portione conversum, qui & eidem populi portioni, quam abductam reduxerat, præsideret. Sanctus Augustinus id jam proposuerat Donatistis in sermone 2. ante collationem Carthaginensem his verbis eosdem hæreticos allocutus. *Episcopi vultis esse nobiscum, estote: non vult populus duos Episcopos, nobiscum in hereditate fratres estote. Non propter honores nostros impediamus pacem Christi. . . Ergo sublato errore de medio, tanquam pariete maceria contradictionis, & divisionis, es frater meus & ego sum frater tuus, ut ambo simus ejus, qui Dominus est & meus, & tuus. Hæc dicimus amore pacis, non dissidentia veritatis.* Singularis hæc fuit œconomia in exemplum facillè non trahenda, quemadmodum alia etiam cum Donatistis ex dispensatione gesta sunt, uti liquet in conspectu canonum 3. & 4. caus. 1. quæst. 4., quibus cautum, ut Donatistæ conversi ad ecclesiasticos honores sine discrimine admitterentur.

Denique ad incrementum divini honoris, & Religionis Christianæ duos aliquando Episcopos in una Cathedrali Ecclesia fuisse, demonstrat factum Valerii Hipponensis Episcopi, qui sanctum Augustinum in dignitatis suæ societatem adscivit, quemadmodum legimus in can. 12. caus. 7. quæst. 1. Incolumi Valerio Episcopo Coepiscopus datus est Augustinus, ut in Cathedra non tam succederet, quam accederet. At observo, hac novam hanc, & extra ordinem celebrandam consecrationem ideo devenisse Valerium, quod Episcopalia munia, præsertim Evangelicam prædicationem, qua ad informandos fidelium mores, qua ad abigendas hæreticorum novitates in Africa subortas, adornatam, non per alium melius posse, quam per Augustinum, exerceri, quotidiana specimina ab eo præbita demonstrabant. Dices fortassè, hæc potuisse per Augustinum infra Episcopalem ordinem consi-

ti-

titutum ministeria impleri. Oppono ego veterem Ecclesiarum consuetudinem, quæ non ferebat, per inferiores administratos, Episcopo non impedito, eoque magis præsentem, Episcopale munus exerceri. Ergo agebatur de utilitate gravi Africanæ Ecclesiæ, quam curare potuisset Augustinus opera sua, præsertim evangelicæ prædicatione, sed cui duo obsisterent principia; primum, quod non patiebatur Presbyterum præsentem Episcopo predicare, alterum, quod Episcopatu donari non posset Augustinus cum Valerio in eadem Hipponensi Civitate. Ab alterutra regula dispensandum Valerius censuit; maluit autem potius ab illa recedere regula, quæ unicum in unaquaque Ecclesia Episcopum postulabat, quam ab altera, quæ neminem in conspectu Episcopi ad obeunda Episcopalia officia admittebat. Quid verò diutius immerer in demonstrando, hanc fuisse singularem Valerii dispensationem, quando Augustinus idem jamdiu post Valerii prædecessoris obitum, similem sibi adsciscere coadjutorem detrectavit, licet senectute ingravescente confectus, & à populo enixè rogatus? Nullam aliam recusandi causam tunc allegavit, quam quod id ab ecclesiasticis Nicæni Concilii regulis abhorreret, nimirum à canone 8. inter Nicænos. Replicavit quidem populus, objiciendo ipsius Augustini à Valerio probatum factum, & minimè poenitendum exemplum. Attamen adversus eas postulationes excepti constans Augustinus, excusans se, quod nondum Nicænas regulas apprime compertas tunc habuisset, à quibus propterea si semel ex ignoratione deflexerat, post adeptam illarum notitiam, rursus deflectere Episcopum non deceret. Hæc perspicuè deducuntur ex Epistola 213. inter Augusti-

nianas apud Maurinos, de qua tamen Epistola nonnulli dubitarunt, an germanum sit Augustini opus, præsertim quod si admitteretur, inde deduci posset, & Augustinum, & Valerium Augustini prædecessorem Nicænas regulas ignoravisse, quod sanè incongruum videri posset, observanti, Nicænos canones, utpotè illa ætate adhuc recentes, & vulgatissimos non potuisse studia illorum Episcoporum fugere, ne aliàs & Valerio, & Augustino gravis desidia, & negligentia nota inferatur. Ego sanè, si eam Epistolam veluti germanum Augustini monumentum agnoscere vellem, excusari posse crederem Augustinum ea ratione scribentem. Siquidem quid aptius, & demissioni animi, quam sanctus Vir profitebatur, convenientius dici ab Augustino poterat, dum simili dispensatione uti nollet contra canonum definitiones? Si alius quisquam respondere pro Augustino voluisset populo roganti Episcopum Augustini coadjutorem, & proponenti exemplum Valerii, dixisset, Valerium dispensavisse abs jure in Nicæno Concilio constitutum ob egregias Augustini dotes, & qualitates, ob quas publica utilitas aliud suadebat, quam quod generaliter esset in Nicæno Concilio constitutum. At hæc responsio ex ore Augustini, viri sanè de se, suæque doctrina, ac sanctitate demisse sentientis, expectari nullo modo poterat. Quamobrem sanctus Vir maluit profiteri, se ignorasse Nicænos canones, quam quidquam gloriosè de se, suæque ordinationis causa singulari ratione edita prædicare; qua tamen in re adeo parcè se gessit, ut profiteretur quidem, se ignorasse Nicænas regulas, nihil tale de prædecessore Valerio dicens, quasi de Valerii judicio rationem nemini esset redditurus.